

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 346/2021-34

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti postupu Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 26/2012 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 26/2012 po podaní dovolania proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k. 1 Co 145/2018 z 15. mája 2019 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresný súd Košice I **je povinný** zaplatiť sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie **750 eur**, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Košice I **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **346,26 eur** a zaplatiť ich jej právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 28. decembra 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“)

postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 26/2012 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je námietka, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu ňou namietaných základných práv (bod 1). Sťažovateľka v procesnom postavení žalobkyne je účastníčkou súdneho sporu, v ktorom namieta neplatnosť právneho úkonu – kúpnej zmluvy. Opíšuac chronologický priebeh napadnutého konania, uviedla, že okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 19 C/26/2012 z 19. januára 2018, ktorým jej žalobu zamietol a proti ktorému podala odvolanie. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v odvolacom konaní rozhodol rozsudkom č. k. 1Co 145/2018 z 15. mája 2019 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil. Podľa názoru sťažovateľky došlo v postupe okresného súdu k výrazným priet'ahom, keď nepostupoval plynule tak pri samotnom rozhodovaní súdneho sporu (takmer 7 rokov), ako aj po ňou podanom dovolaní proti rozsudku krajského súdu č.k. 1Co 145/2018 z 15. mája 2019. Okresný súd podľa nej dovolanie včas a riadne nepreskúmal, výzvu na doplatenie súdneho poplatku vo výške 9 eur za podané dovolanie jej zaslal až 8. decembra 2020 a súdny spis „držal“ po dobu 15 mesiacov, čím zmaril plynulé dovolacie konanie na Najvyššom súde Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“).

3. Sťažovateľka žiada, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie rozhodol nálezom, že bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Súčasne sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 7 000 eur a náhrady trov konania.

4. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 346/2021z 26. augusta 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľky v celom rozsahu na ďalšie konanie.

5. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov, doložených príloh a obsahu súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka sa zamerala na zdôraznenie skutočnosti, že okresný súd „pokriveným“ aplikovaním práva nenaplnil základný princíp súdneho konania, ktorým je princíp spravodlivosti, čím spôsobil sťažovateľke značné majetkové a morálne škody. Ako neopomenuteľná dedička po svojich rodičoch mala nárok na nehnuteľnosti patriace do dedičstva a žalovaná na úkor sťažovateľky využíva benevolentnosť súdnej moci na to, aby sa obohatila. Sťažovateľke trvaním súdneho sporu boli spôsobené majetkové škody, ktoré súvisia s prebiehajúcim konaním (toto tvrdenie bližšie nerozvádza). Dovolaním napadnuté rozhodnutie je podľa sťažovateľky súdnym rozhodnutím extrémnym, ktoré by sa v demokratickom, právnom štáte vyskytovať nikdy nemalo.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti z 27. apríla 2021, ktoré si ústavný súd vyžiadal ešte pred predbežným prejednaním veci, uviedol prehľad procesných úkonov uskutočnených v priebehu napadnutého konania. Poukázal na to, že napadnuté konanie celkom trvalo od 14. februára 2012 do 25. júla 2019, keď nadobudol právoplatnosť rozsudok č. k. 19C 26/2012-532 z 19. januára 2018 (v spojení s potvrdzujúcim rozsudkom krajského súdu č. k. 1Co 145/2018 z 15. mája 2019, pozn.).

Podľa názoru okresného súdu nešlo o právne zložitú vec, ale o vec, ktorá vykazovala určitú zložitú po skutkovej stránke, a to vzhľadom na rozsiahle dokazovanie, výsluch svedkov, oboznamovanie sa s lekáorskými správami a znaleckými posudkami. Objektívnou skutočnosťou, ktorá ovplyvnila dĺžku súdneho sporu, bolo aj odročenie až piatich pojednávaní na žiadosť sporových strán, ako aj úmrtie žalovanej v 2. rade, keď konajúci súd nemohol postupovať v konaní do zistenia okruhu oprávnených dedičov (oznámením súdneho komisára z 28. októbra 2014, pozn.). Pokiaľ ide o nezaplatenie súdneho poplatku za sťažovateľkou podané dovolanie v správnej výške, poplatníkom je dovolateľ, ktorý by spolu s podaním dovolania mal zaplatiť súdny poplatok vo výške stanovenej zákonom Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“). Priznal, že okresný súd si zaplatenú sumu poplatku nevšimol a predložil súdny spis najvyššiemu súdu, tento nedostatok však v krátkom čase napravil.

III.2. Replika sťažovateľky:

8. Sťažovateľka vo svojej replike (obdobne, ako aj v ústavnej sťažnosti) zopakovala opis skutkového stavu vedeného súdneho sporu. Podstatná časť repliky sťažovateľky obsahuje skutkové tvrdenia a dôkazy, ktoré boli (resp. mali byť) predložené v samotnom súdnom konaní, s uvedením hmotnoprávnej úpravy, z ktorej vychádza pôvodný žalobný návrh. Uviedla, v čom vidí neefektívnosť a pochybenia zákonnej sudkyne pri vedení súdneho sporu, výsluchu svedkov, nepravdivosti svedeckej výpovede či nesprávny postup súdu pri hodnotení vykonaných dôkazov. Podľa jej názoru „*extrémne nepravdivé tvrdenie svedka, akceptované konajúcou sudkyňou*“ odôvodňuje pochybnosť o spravodlivosti a zákonnosti postupu a rozhodnutia súdu.

8.1 Ústavný súd na tomto mieste konštatuje, že replika sťažovateľky neobsahuje žiadne skutočnosti relevantné pre jeho rozhodnutie o predloženej ústavnej sťažnosti a nereaguje adekvátnym spôsobom na skutočnosti uvádzané okresným súdom v jeho vyjadrení (bod 7 odôvodnenia tohto nálezu). Sťažovateľka obsahovo koncipovala repliku, nevyužívajúc možnosť priamo ponúknuť týmto procesným inštitútom, ktorý má smerovať k posilneniu prejednacieho princípu v konaní pred ústavným súdom.

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je námietka porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, pričom formuláciou svojich námietok obsiahnutých v ústavnej sťažnosti, ako aj momentom podania jej podania (teda po právoplatnom skončení veci, pozn.) sťažovateľka vymedzila predmet prieskumu ústavného súdu na postup súdu prvej inštancie po podaní dovolania proti rozsudku krajského súdu č. k. 1Co 145/2018 z 15. mája 2019.

10. Pri rozhodovaní o sťažnostiach pre porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov ústavný súd vychádza z toho, že jeho účelom je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu, pričom k odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (III. ÚS 171/20).

11. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd (teda i súd odvolací) postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Táto povinnosť sa nesporne vzťahuje aj na postup súdu prvej inštancie po podaní dovolania (§ 436 a § 437 CSP).

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

13. Čo sa týka hodnotenia právnej a skutkovej zložitosti napadnutého konania, ústavný súd konštatuje, že toto kritérium je z pohľadu posúdenia prietáhov v danom štádiu napadnutého konania úplne bezvýznamné, pretože predmetom posudzovania je vyhodnotenie postupu okresného súdu po podaní dovolania (26. september 2019) proti rozsudku krajského súdu č. k. 1 Co 145/2018 z 15. mája 2019 do predloženia súdneho spisu na rozhodnutie najvyššiemu súdu, ktoré bolo realizované 9. decembra 2019, resp. opakovane 8. januára 2021.

14. Vo vzťahu k správaniu sa sťažovateľky vo vymedzenom štádiu napadnutého konania ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mala za následok vznik zbytočných prietáhov a ktorú by bolo možné pričítať na ťarchu sťažovateľky (k tomu pozri aj bod 17 odôvodnenia tohto nálezu).

15. K postupu okresného súdu vo vymedzenom štádiu napadnutého konania ústavný súd zistil, že tento bol z pohľadu časového rámca z počiatku optimálny. Z chronológie súdneho spisu po podaní dovolania poskytnutej asistentkou súdneho oddelenia okresného súdu je zrejmé, že po doručení dovolania formou elektronického podania (23. septembra 2019) okresný súd v mesiacoch október a november 2019 uskutočňoval procesné úkony v zmysle § 436 ods. 3 CSP – dovolanie s jeho doplnením a opravou zaslal na vyjadrenie žalovanej v 1. rade 14. októbra 2019 (č. l. 839 – 840), vyjadrenie žalovanej v 1. rade (č. l. 872) bolo doručované 22. novembra 2019 a dovolateľka k nemu podala repliku (č. l. 880 súdneho spisu). Žalovaná v 2. rade sa k dovolaniu, ktoré jej bolo doručené postupom podľa 29. októbra 2019 (č. l. 862), nevyjadrila. Pri realizácii týchto úkonov však ušlo pozornosti prvoinštančného súdu, že sťažovateľka súdny poplatok za dovolanie zaplatila v sume 190 euro, nie 199 eur, ako mala byť správna výška súdneho poplatku.

15.1 Okresný súd podľa chronologického prehľadu spisu predložil na vec sa vzťahujúci súdny spis s predkladacou správou najvyššiemu súdu na rozhodnutie o dovolaní sťažovateľky 9. decembra 2019. Tým sa nepotvrdil údaj uvedený vo vyjadrení okresného súdu, že vec bola prvýkrát predložená na najvyššom súde 1. septembra 2020.

15.2 Najvyšší súd na základe dopytu ústavného súdu potvrdil prvé predloženie veci 17. decembra 2019 (sp. zn. 3Cdo255/2019), vec bola vybavená tzn. „inak“ po prerozdelení vecí v senáte 29. októbra 2020. K vráteniu súdneho spisu okresnému súdu došlo 4. decembra 2020, keď najvyšší súd zistil, že súdny poplatok za podané dovolanie nebol zaplatený v správnej výške. Okresný súd 8. decembra 2020 vyzval sťažovateľku na zaplatenie doplatku súdneho poplatku v sume 9 eur (tento sťažovateľka zaplatila 23. decembra 2020 – č. l. 906 súdneho spisu). Následne 8. januára 2021 okresný súd opätovne predložil súdny spis najvyššiemu súdu, vec došla najvyššiemu súdu druhýkrát 13. januára 2021, vedená je pod sp. zn. 2Cdo/3/2021; o dovolaní sťažovateľky dosiaľ rozhodnuté nebolo.

16. Z uvedenej chronológie je zrejmé, že postup okresného súdu bezprostredne po podaní dovolania nebol poznačený nečinnosťou. Naopak, jednotlivé procesné úkony boli súdu prvej inštalcie realizované v súlade s požiadavkou rýchlosti a hospodárnosti a po uskutočnení potrebných úkonov a uplynutí príslušných lehôt predložil vec dovolaciemu súdu v súlade s § 436 a § 437 CSP. Na ťarchu okresného súdu nemožno celkom započítať dobu, po ktorú sa spis nachádzal na najvyššom súde.

17. Okresnému súdu možno vytknúť nesústredenosť v postupe po zadovážení príslušných vyjadrení, a to pri dovyrubení súdneho poplatku za sťažovateľkou podané dovolanie so značným časovým odstupom, keď mu bol spis z najvyššieho súdu vrátený. Ústavný súd nemôže celkom prisvedčiť argumentácii okresného súdu uvedenej v jeho vyjadrení vo vzťahu k zodpovednosti sťažovateľky za zaplatenie súdneho poplatku v správnej výške súčasne s podaním dovolania (bod 7 odôvodnenia tohto nálezu). Ustanovenie § 436 ods. 2 CSP implicitne uvádza, že súd prvej inštalcie rozhodne o vyrubení súdneho poplatku za podané dovolanie. V posudzovanej veci bolo teda povinnosťou okresného súdu vyzvať sťažovateľku na jeho doplatenie; zodpovednosť za zaplatenie súdneho poplatku v správnej výške tak v konečnom dôsledku nesie okresný súd.

18. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľka na neho obrátila s návrhom, aby o jej veci rozhodol (m. m. III. ÚS 446/2018).

19. Možno tak uzavrieť, že v napadnutom konaní nesústredeným postupom okresného súdu došlo k zbytočným prietahom (konečné predloženie súdneho spisu najvyššiemu súdu na rozhodnutie o dovolaní sťažovateľky v trvaní 15 mesiacov), čím bolo zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

20. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

21. Ústavný súd k tomu dodáva, že jeho fakultatívna právomoc priznať primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy v žiadnom rozsahu nijakým spôsobom nemodifikuje ani nerozširuje účel ochrany, ktorú ústavný súd poskytuje v konaní o namietanom porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. V súvislosti s uvedeným považuje ústavný súd za dôležité zdôrazniť aj to, že jeho právomoc priznať primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy sťažovateľovi, ktorého sťažnosti vyhovie v merite veci, nie je samostatným nárokom sťažovateľa na akési odškodnenie za prípadné prietahy v konaní príslušného štátneho orgánu, ale má len akcesorickú povahu. Satisfakčný potenciál rozhodnutia ústavného súdu teda nie je autonómnym prvkom ním poskytovanej ochrany ani akýmsi paralelným titulom pre domáhanie sa tejto ochrany. Takýmto titulom je len a výlučne potreba chrániť konkrétne základné právo sťažovateľa a prostredníctvom tohto práva aj princíp právnej istoty (I. ÚS 235/03, I. ÚS 112/07, I. ÚS 203/09, I. ÚS 496/2013).

22. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 7 000 eur, a túto požiadavku odôvodnila tým, že ju súdna moc udržiava v právnej neistote, ako aj tým, že vo svojom veku 75 rokov sa nevie dočkať spravodlivosti.

23. Ústavný súd, vychádzajúc z toho, že miera právnej neistoty z nerozhodnutia súdu v čase po právoplatnosti rozhodnutia je už nepochybne nižšia, ako je to v prípade právnej neistoty v čase, keď nie je právoplatne rozhodnuté, v konkrétnom prípade sťažovateľky, s prihliadnutím na už prebiehajúce konanie na dovolacom súde a intenzitu zásahu do práv sťažovateľky postupom okresného súdu, považoval okrem deklarovania porušenia sťažovateľkou namietaných práv

za primeranú sumu finančného zadosťučinenia 750 eur za 15 mesiacov predkladania veci dovolaciemu súdu (bod 2 výroku nálezu). Z uvedeného dôvodu ústavný súd sťažovateľke ňou uplatnené primerané finančné zadosťučinenie nepriznal v celom rozsahu a v časti nad sumu 750 eur ústavnej sťažnosti sťažovateľky nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

VI

Trovy konania

24. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania v sume 346,26 eur. Keďže právna zástupkyňa vyčíslila trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom v sume nižšej, než by jej podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov patrili, ústavný súd vyhovel návrhu a priznal odmenu advokátke v ňou uplatnenej výške.

25. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu